

Сметаніна Н. В.,

*к.ю.н., асистент кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ЗАПОБІГАННЯ ТЕРОРИСТИЧНИМ ЗЛОЧИНАМ В УКРАЇНІ

Глобальна контртерористична стратегія ООН проголошує, що держави-члени Організації Об'єднаних Націй постановили послідовно, беззаперечно і рішуче засудити тероризм у всіх його формах і проявах, що чиниться ким би, де б то і з якої б то не було метою він не здійснювався, оскільки він є однією з найсерйозніших загроз міжнародному миру і безпеці; вжити негайних заходів щодо запобігання тероризму і боротьби з ним у всіх його формах і проявах [1]. Проблема тероризму в Україні виходить на перший план наукового дослідження, поряд з вивченням організованої злочинності, міжнародного тероризму, торгівлі людьми і зброєю.

У рамках 13-го Конгресу ООН із запобігання злочинності та кримінального правосуддя (м. Доха, Катар, 12–19 квітня 2015 року) до актуальних завдань боротьби зі злочинністю було віднесено: ліквідація всіх форм дискримінації, включаючи расизм, релігійну нетерпимість, ксенофобію і дискримінацію за ознакою статі; розширення співробітництва для протидії загрозі, що представляють собою іноземні бойовики-терористи; розробка ефективних заходів для попередження і протидії незаконному виготовленню і обігу вогнепальної зброї; активізація зусиль по вирішенню світової проблеми наркотиків та ін. [2, с. 89].

Значний внесок у розроблення теорії запобігання терористичним злочинам, зробили як вітчизняні учені, зокрема, В. Ф. Антипенко, В. І. Борисов, В. В. Голіна, Б. М. Головкін, І. М. Даньшин, С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, В. М. Дрьомін, В. П. Ємельянов, А. П. Закалюк, В. С. Зеленецький, А. Ф. Зелінський, В. С. Канцір та інші, так і зарубіжні фахівці – Г. А. Ава-

несов, А. А. Аслаханов, Ю. М. Антонян, Я. І. Гілінський, А. І. Долгова, В. В. Лунєєв, Д. А. Шестаков, О. М. Яковлев та ін.

Відповідно до ЗУ «Про боротьбу з тероризмом» тероризм як суспільно небезпечна діяльність полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [3]. Цілі антитерористичної діяльності під час організації антитерористичної операції представляють комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності [3]. Глобальна контртерористична стратегія ООН проголошує, що держави-члени Організації Об'єднаних Націй постановили залучити громадське суспільство, регіональні та місцеві організації у боротьбу проти тероризму та до розвитку партнерства з приватним сектором задля запобігання терористичних атак, особливо націлених на вразливі цілі; вивчити інноваційні заходи, які допоможуть звернутися до загрози тероризму за використання Інтернету; модернізувати кордони та митні служби, та покращити надійність дорожніх документів, щоб запобігти пересуванню терористів та перевезенню заборонених матеріалів; розширити співпрацю у боротьбі з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму та ін. [4].

Б. М. Головкін підкреслює, що насильницькі злочини терористичної спрямованості вчиняються з різних мотивів і переслідують як загальну мету так і супутні їй цілі. Як правило, насильство при тероризмі не персоналізовано проти життя та здоров'я конкретних осіб, тому жертвами терористичних актів, частіше за все стають випадкові люди. Однак це можуть бути і представники різних соціальних груп, окремих професій, політичних сил, громадських об'єднань, неформальних рухів, а також прихильники певних політичних поглядів, панівної у суспільстві ідеології та цінностей. При тероризмі насильство над людьми виступає лише засобом досягнення кінцевого результату (дестабілізації суспільно-політичної і криміногенної обстановки, дискредитації суспільних інститутів, органів влади, державних або громадських діячів, примус влади до дій або бездіяльності, перерозподіл ринків товарів і послуг та сфер впливу, насильницька зміна чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади та ін.).

Супутніми цілями вчинення злочинів терористичної спрямованості є залякування невизначеного кола осіб, демонстрація сили, налаштованість на вирішення назрілої проблеми чи конфлікту у радикальний спосіб ціною людських жертв [5, с. 18].

Наразі для України найбільша терористична загроза виникає не з огляду на тенденції розвитку міжнародного тероризму, а через агресивну політику Росії, спрямовану на дестабілізацію і дезінтеграцію нашої держави і пов'язану з цим організацію та підтримку диверсійно-терористичної діяльності квазідержавних утворень «ДНР» і «ЛНР», а також організацій сепаратистського спрямування, на кшталт «Харківських партизан» тощо [6, с. 19]. Об'єкти терористичних посягань складають комплекс об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона; важливі державні об'єкти; об'єкти підвищеної безпеки; об'єкти єдиної транспортної системи України; особливо важливі об'єкти електроенергетики; закордонні дипломатичні установи, консульські та інші представництва іноземних держав на території України; установи Державної кримінально-виконавчої служби; місця масового перебування людей [7].

Слід наголосити, що в Україні наразі відсутня єдина загальнодержавна система захисту критичної інфраструктури, відсутній спеціальний закон про критичну інфраструктуру та її захист, а також відсутні єдині критерії та методологія віднесення об'єктів інфраструктури до критичної інфраструктури, порядок їх паспортизації та категоризації [8, с. 2]. На законодавчому рівні має бути передбачено необхідність посилення охорони потенційних об'єктів тероризму. Насамперед, сюди слід віднести такі об'єкти підвищеної безпеки як АЕС, ТЕС, ГЕС, хімічні та промислові підприємства, державні, муніципальні установи, аеропорти, вокзали, метрополітен, транспортні засоби, торгові центри, бізнес-центри, дипломатичні та консульські установи іноземних держав та інші. Особливо актуальним для України є забезпечення підвищеної безпеки на військових об'єктах Збройних Сил України: арсеналах, базах зберігання озброєння і техніки, боєприпасів та паливно-мастильних матеріалів, посилення їх охорони [9, с. 198; 10].

Законом України «Про боротьбу з тероризмом» встановлено, що головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю є Служба безпеки України. Майбутнє запобігання терористичним злочинам в Україні потребує розширення повноважень Служби безпеки України, підвищення компетентності управлінської ланки суб'єктів боротьби з тероризмом, підготовленості особового складу суб'єктів боротьби

з тероризмом до виконання завдань на різних етапах боротьби з тероризмом, достатнє матеріально-технічне забезпечення (можливо, створення антитерористичного фонду). Слід зауважити, що Закон не відносить до суб'єктів боротьби з тероризмом Національну гвардію України, хоча у її профільному законі визначена функція участі у заходах, пов'язаних із припиненням терористичної діяльності. Нині Національна гвардія України відіграє виключно важливу роль у проведенні ООС на території Донецької та Луганської областей, а також забезпечує захист низки важливих державних об'єктів, у т. ч. від терористичних посягань. Очевидно, що норми зазначених законів мають бути приведені у відповідність, а Національна гвардія України включена до переліку суб'єктів боротьби з тероризмом [6, с. 27].

Вимагатиме вдосконалення і антитерористичне законодавство. Так, на законодавчому рівні слід передбачити процедуру визнання організації терористичною; вдосконалити механізм зупинення фінансування терористичної діяльності; використання сучасних інтелектуальних систем безпеки. Окремої уваги вимагатиме питання законодавчого закріплення єдиної загальнодержавної системи захисту критичної інфраструктури, формування переліку об'єктів, що вимагають посиленого захисту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Глобальная контртеррористическая стратегия ООН. URL: <https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/ru/un-global-counter-terrorism-strategy> (дата звернення: 24.03.2020).
2. Сметаніна Н. В. Наукові підходи до теорії злочинності у сучасній українській кримінології : монографія; за заг. ред. проф. В. В. Голіни. Харків : Право, 2016. 192 с.
3. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (дата звернення: 25.03.2020).
4. Генеральна Асамблея ООН впровадила глобальну контртерористичну стратегію. URL: <http://www.un.org.ua/ua/informatsiinyi-tsentr/news/2051-2006-09-19-11-31-45-generalna-asambleya-oon-vprova> (дата звернення: 25.03.2020).
5. Головкін Б. М. Види злочинності. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 18. С. 14–21. – Режим доступу: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/08/golovkin_18.pdf (дата звернення: 26.03.2020). – Заголовок з екрана.

6. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні: аналіт. доповідь / [Резнікова О. О., Місюра А. О., Дрьомов С. В., Войтовський К. Є.]; за заг. ред. О. О. Резнікової. Київ: НІСД, 2017. 60 с.

7. Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. №92. Електрон. ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-%D0%BF>.

8. Захист критичної інфраструктури та безпека проведення масових публічних заходів. Аналітична записка. Електрон. ресурс. – Режим доступу: http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/zahyst_bezpeka-47b6f.pdf.

9. Сметаніна Н. В., Чаплінська О. В. Сучасна стратегія запобігання тероризму в Україні. *Право і суспільство*. 2019. № 2/2. С. 193–199.

10. Мокляк В. В. Сучасна стратегія запобігання терористичній діяльності в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 4. С. 279–283.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Національна академія правових наук України
Організація з безпеки та співробітництва в Європі
Координатор проектів ОБСЄ в Україні
Європейська експертна асоціація

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України
Департамент кіберполіції Національної поліції України

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ І БЕЗПЕКА

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

м. Харків, 19 листопада 2020 р.

За редакцією професора *А. П. Гетьмана*
і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2020

УДК 343.9:004.9-049.5

Д44

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. *А. П. Гетьман*;

д-р юрид. наук, проф. *Б. М. Головкін*;

к. ю. н., доц. *О. В. Таволжанський*;

к. ю. н. *К. С. Остапко*

Д44 **Діджиталізація і безпека** : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 19 листоп. 2020 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; за ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. – Харків : Право, 2020. – 402 с.

ISBN 978-966-998-077-9

ISBN 978-966-998-077-9

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2020

© Оформлення. Видавництво «Право», 2020